

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ІНДИКАТОРИ

*Бурковська Алла Валентинівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування*

*Бурковська Анна Іванівна, аспірант спеціальності 051 «Економіка»
Миколаївський національний аграрний університет*

У масштабі країни проблема продовольчої безпеки тісно пов'язана із загальною доктриною національної безпеки. З погляду останньої, завдання по забезпеченню населення продовольством виступає лише одним елементом. Однак цей елемент фактично можна назвати основним, тому що він у значній мірі є запорукою внутрішньої соціальної стабільності й стабільності правлячого режиму у випадку зовнішнього або внутрішнього катаклізму. Активізація процесів глобалізації, загострення проблем безпеки у багатьох регіонах світу стають об'єктивними передумовами перегляду стану національної безпеки в цілому та її основи – економічної безпеки з усіма її складовими. Проблема забезпечення людства продовольством правомірно посідає одне з цільних місць в ієрархії глобальних проблем. Продовольча безпека країн є неодмінною умовою і гарантією збереження її суверенітету й незалежності, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, формування високих рівня та якості життя населення, відтворення людського капіталу. Саме тому, дослідження продовольчої безпеки крізь призму соціальних аспектів розвитку держави потребує деталізації та ґрунтового аналізу.

Необхідність забезпечення продовольчої безпеки як складової економічної безпеки виникає у зв'язку з захистом державних інтересів, таких, як соціальна стабільність, задоволення потреби в харчуванні, незалежність від імпорту, розвиток власного виробництва продовольчих товарів, створення резервних запасів для стабілізації продовольчого забезпечення [1]. Як зазначає Резникова О. С., продовольча безпека є важливим елементом економічної, політичної й екологічної безпеки держави, що відіграє провідну роль у забезпеченні національної безпеки. Відповідно до Римської декларації з всесвітньої продовольчої безпеки, продовольча безпека являє собою стан економіки, при якому населенню країни в цілому і кожному громадянину зокрема гарантується забезпечення доступу до продуктів харчування, питної

води та інших харчових продуктів в якості, асортименті й обсягах необхідних і достатніх для фізичного та соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я, розширеного відтворення населення країни. Крім того, під продовольчою безпекою держави варто розуміти такий стан економіки, при якому, незалежно від кон'юнктури світових ринків, гарантується стабільне забезпечення населення продовольством у кількості, що відповідає вимогам науково обґрунтованих медичних норм. За такого підходу до розуміння сутності продовольчої безпеки метою її досягнення є гарантоване й стійке забезпечення національної економіки сировиною та продовольством [2].

Вирішення питання із поліпшення стану продовольчої безпеки потребує комплексного підходу та розробки на загальнодержавному рівні відповідної стратегії, що включатиме заходи організаційно-економічного, нормативно-правового, матеріально-технічного, соціального та інформаційного характеру. Так, згідно методики розрахунку Глобального індексу продовольчої безпеки [3], існують чотири основні групи факторів, що мають визначний вплив на забезпечення продовольчої безпеки і, як наслідок, на встановлення соціальної стабільності у суспільстві.

До групи показників економічної доступності продовольства відносять наступні індикатори: частку витрат на споживання харчових продуктів у структурі загальних витрат домогосподарств; частку населення, що знаходиться нижче порога бідності; валовий внутрішній продукт в розрахунку на душу населення; тарифи на імпорт агропродукції; наявність програм з продовольчої безпеки та доступ фермерів до джерел фінансування.

До групи показників фізичної доступності продовольства відносять наступні індикатори: достатність пропозиції; середній обсяг пропозиції продуктів харчування; залежність від постійного надання продовольчої допомоги; суспільні витрати на інновації та технології в агропродовольчій сфері; аграрну інфраструктуру (наявність потужностей для зберігання урожаю, дорожню інфраструктуру, портову інфраструктуру); волатильність сільськогосподарського виробництва; ризики політичної нестабільності; корупцію; здатність до урбанізаційної абсорбції та втрати продовольства.

До групи показників якості та безпечності продовольства відносять наступні індикатори: різноманітність раціону; наявність стандартів поживності харчування (дієтологічних рекомендацій; планів та стратегій забезпечення поживності раціону; моніторингу поживності харчування); достатність мікроелементів у раціоні (вітаміну А, заліза в продуктах рослинного і тваринного походження); якість білків; безпечність їжі (наявність агенції з контролю і забезпечення безпеки харчових продуктів; відсоток населення, що має доступ до питної води; наявність державного продовольчого сектору).

До групи показників, що визначають сталий розвиток та збереження природних ресурсів як складової продовольчої безпеки відносять наступні індикатори: вплив на зростання температури довкілля, посухи, повені, урагани, підвищення рівня моря; вплив на якість води (ризик зменшення кількості та ризик погіршення якості); вплив на землю (ерозія ґрунту; знищення природних

пасовищ; деградація лісів); вплив на океан (евтрофікація та гіпоксія; морське біорізноманіття; захист морських територій); чутливість (залежність від імпорту; залежність від природного капіталу; управління ризиками природних катастроф); здатність до адаптації (превентивні заходи; наявність національної системи управління ризиками природних катастроф); демографічні проблеми (зростання населення; урбанізація).

Таким чином, зміст поняття «продовольча безпека» повинен розкриватися в системі критеріїв і показників, які дають всебічну характеристику її поточного стану, динаміки і тенденцій змін. При цьому особливо важливою є наявність формалізованих індикаторів і критеріїв, за допомогою яких можна якісно та кількісно оцінити рівень продовольчої безпеки держави та конкретного регіону [4].

Стратегія продовольчої безпеки, має бути спрямована на: забезпечення необхідної кількості продовольства за рахунок власного виробництва і при необхідності – за рахунок імпорту; підтримку стабільності продовольчого постачання за рахунок скорочення коливань пропозиції і врожайності, адекватного управління національними запасами продовольства, розвитку транспортної інфраструктури та систем збуту; забезпечення доступу всіх верств населення до наявного продовольства. Необхідно забезпечити такі соціально-економічні відносини, які б гарантували доступ до продуктів харчування всьому без винятку населенню країни.

Література

1. Колісник Г. М. *Продовольча безпека України та особливості її розвитку* / Г.М.Колісник // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. – 2015. – №5(115). – С. 72-76.
2. Резникова О. С. *Продовольственная безопасность в условиях мировой глобализации экономики : монография* / О. С. Резникова. – Симферополь : Ариал, 2011. – 328 с.
3. *Global Food Security Index*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foodsecurityindex.eiu.com/> [Дата звернення: 29.10.2019 р.]
4. Румик І. І. *Індикатори продовольчої безпеки України* / І. І. Румик // *Вчені записки Університету «КРОК»*. – 2013. – №34. – С. 85-92.